

SINUCIDERA ÎN ADOLESCENȚĂ

Prof. Florin Koller

Sinuciderea în istoria Europei

Studiile despre sinucidere sunt foarte rare *de-alungul* istoriei, acest mod de a muri era *dezonorant*, fiind condamnat, atât de religia creștină, cât și de legile statelor europene și nu numai. Cu toate că acest subiect nu a fost tratat de foarte mulți scriitori, găsim câteva cărți încă din antichitate, în care autorii vorbesc despre acest subiect, aducând argumente pro suicidale sau combătând acest mod de a muri. Studiile se înmulțesc în perioada Renașterii în Europa, odată cu creșterea numărului de sinucideri în rândul tuturor claselor sociale, iar în secolul al XVI-lea Shakespeare se întreabă prin intermediul personajului său Hamlet: „a fi sau a nu fi?, aceasta e-ntrebarea”, iar începând cu secolul al XIX-lea fenomenul sinuciderii este studiat în tot mai multe domenii ale științei, de la teologie, sociologie, psihologie, psihanaliză și până la genetică. În ultimul timp, problema eutanasiei este mult discutată de bioeticieni și nu numai, punându-se problema legalizării acesteia în societatea contemporană.

Jean Baechler spunea că: „Ce este oare mai specific omenesc ca moartea voluntară? Sinuciderile la animale sunt mituri, doar omul este capabil să reflecteze la propria lui existență și să ia hotărârea s-o prelungească ori să-i pună capăt. Omenirea există tocmai pentru că omul a găsit până acum destule motive ca să rămână în viață.”¹ Albert Camus spunea că există o singură problemă filosofică importantă cu adevărat: sinuciderea, dacă consideri că viața merită sau nu să fie trăită, este întrebarea la care fiecare om trebuie să răspundă, soluționând marea problemă filosofică, restul, dacă lumea are trei dimensiuni sau celelalte întrebări din domeniul religiei sau al oricărui alt domeniu, vine după ce găsim răspuns la această mare întrebare filosofică.² Iată câteva viziuni despre suicid, câteva modalități de a privi sinuciderea, iar în cele ce urmează vom arunca o privire asupra sinuciderii în perioada Evului Mediu.

¹ Georges Minois, *Istoria sinuciderii. Societatea occidentală în fața morții*, Editura Humanitas, București, 2002, p.8;

² *Ibidem*, p.9;

Sinuciderea în antichitate. Deși mulți filosofi au ales sinuciderea pentru a pleca din această viață, părerile despre moralitatea actului suicidal erau diverse. În Grecia Antică, fiecare școală avea propria părere despre sinucidere, pitagoricienii erau împotriva sinuciderii, pe când stoicii sau epicurienii aprobau sinuciderea. Dintre cele mai celebre sinucideri ale Greciei Antice amintim: sinuciderea lui Temistocle din motive patriotice, sinuciderea din fidelitate pentru o idee religioasă a lui Pitagora, sinuciderea lui Democrit pentru a scăpa de slăbiciunea unei vârste înaintate, sinuciderile filosofice din dispreț față de viață ale lui Diogene, Epicur, Zenon. În viziunea lor, viața nu merită să fie trăită decât dacă are un scop, iar acel scop trebuie să fie conform cu rațiunea și cu demnitatea umană, în caz contrar este o nebunie să conservi viața.

Platon și Aristotel considerau omul drept o ființă socială, care nu trebuie să acționeze în funcție de interesul personal, ci trebuie să țină cont de interesele cetății, având datorii față de divinitate. Deși Platon afirma că sinucigașul care își ia viața din motive neîntemeiate, trebuie să fie îngropat fără nume, într-un loc în paragină, fără piatră funerară, totuși el are trei excepții: moartea lui Socrate, prezența unei boli incurabile sau existența unor condiții mizere de existență. Aristotel îi condamnă pe cei ce se sinucid ca fiind lași, neavând demnitatea de a-și asuma îndatoririle față de cetate și față de sine. El îi îndeamnă pe cei ce au tendințe suicidale să rămână prezenți și să înfrunte cu severitate condițiile de existență.

În civilizația romană numărul sinuciderilor abundă, de altfel această civilizație este considerată a fi cea mai favorabilă sinuciderii. Sinuciderea nu este acceptată unanim de toți romanii, în unele perioade istorice unii regi au *promulgat* legi aspre împotriva sinuciderii, iar trupurile celor ce-și luau viața erau mutilate. Exceptând aceste cazuri, societatea romană acceptă sinuciderea, Legea celor douăsprezece table nu interzice moartea voluntară, iar înmormântarea sinucigașilor nu este diferită de cea a oamenilor care au murit din cauze naturale. Totuși, din interese economice și politice, romanii au interzis sinuciderea în cadrul a două clase sociale: soldații și sclavii.

Sinuciderea în Evul Mediu. Din registrele judiciare ale vremii, putem sesiza că sinuciderea era prezentă în toate categoriile sociale ale vremii și era determinată de diverse motive cum ar fi: sărăcia, suferința fizică și sufletească, boala, onoarea, dragostea, gelozia etc, sinuciderea fiind pusă pe seama diavolului care ispășește oamenii sau pe seama unei boli psihice. Istoricii afirmă că numărul sinucigașilor este aproximativ constant cu numărul sinuciderilor din celelalte epoci, și s-a constatat că numărul sinuciderilor scădea drastic în timpul unui război, când viața oamenilor era pusă în pericol sau în timpul unor epidemii, cum a fost cazul epidemiei de holeră care a afectat Europa în această perioadă istorică.

În rândul nobilimii nu s-au înregistrat sinucideri celebre, dar asta nu înseamnă că ele nu au existat. Întâlnim sinucideri în rândul prizonierilor care preferă această soluție decât a se vedea în mâna adversarilor. Istoricii înregistrează câteva cazuri de sinucidere ca urmare a violurilor, sau a unor femei care au ales sinuciderea decât a fi violate sau abuzate de bărbați. Tot în această perioadă celebra Ioana D'Arc, prizonieră fiind, se aruncă din vârful unui turn în semn de protest față de masacrarea unor oameni din Compiègne³. În literatură întâlnim o serie de sinucideri din diverse motive, se cunoaște cazul unor eroi care cer să li se taie capul de către colegul de celulă, pentru a nu fi omorât de dușman, sau a unor personaje care se sinucid în locul altora.

Motivele care îi determină pe cei din clasa de jos a societății să se sinucidă sunt: sărăcia, mizeria sau suferința, iar fapta lor este văzută ca un act de lașitate, pe când suicidul nobililor, fiind determinat de dorința de a scăpa de umilire sau din alte motive „nobile”, este văzut ca un act de curaj sau ca o credință de neclintit până la martiriu, fiind întotdeauna scuzat, doar că, în fond, scopul este același, chiar dacă motivele și mijloacele diferă. Sunt înregistrate câteva cazuri de sinucidere în rândul clericilor sau al călugărilor, iar fapta lor este pusă, cel mai adesea, pe seama suferinței, a disperării sau a akediei.

Sinuciderea era condamnată, atât de Biserică, cât și de legile civile. Cel care își lua viața era deposedat de toată averea pe care o avea, averea era dobândită de stat sau de vreun baron local și această lege a fost *promulgată* încă din 1270 în Franța, iar în Anglia, începând cu a doua jumătate a secolului al XIII-lea. Trupul sinucigașului era târât prin tot orașul, neavând dreptul de a fi înmormântat în cimitirul orașului, pentru că pământul era sfințit, iar trupul unui sinucigaș profana acest pământ. Unele cadavre ale sinucigașilor erau profanate, drept pedeapsă pentru ceea ce făcuseră, de exemplu în Strassbourg trupurile sinucigașilor erau puse pe o plută și erau lăsate să plutească în derivă, fără a atinge apa, pentru a nu o profana. În Anglia, în unele regiuni, trupul celui ce s-a sinucis era îngropat sub un drum sau la răscrucea unor drumuri, pentru ca peste trupul lui să treacă cât mai multă lume.

Principalele modalități prin care oamenii își luau viața erau: spânzurare, înec, înjunghieri, otrăvire, căderi de la înălțime etc. La fel ca și în prezent, numărul bărbaților sinucigași era de trei ori mai mare decât numărul femeilor, cele mai frecvente sinucideri erau înregistrate în lunile martie-aprilie și iulie, iar în timpul săptămânii cele mai dese sinucideri au fost înregistrate în zilele de luni și vineri, și până azi nu există o explicație a frecvenței sinuciderilor în aceste zile.⁴

Sinuciderea în Renaștere. În această perioadă a istoriei se constată o creștere a numărului de sinucideri în întreaga Europă. Boccaccio se declară surprins

³ *Ibidem*, p.18;

⁴ *Ibidem*, p.44;

de frecvența spânzurărilor în Florența, iar Luther sesizează o epidemie de sinucideri în Germania, iar în Anglia se observă o creștere semnificativă a numărului sinuciderilor între anii 1510 și 1580. Unii scriitori, văzând numărul mare de sinucideri, au vorbit despre o tendință sinucigașă specifică Renașterii.

Biserica romano-catolică reacționează la aceste fapte, diabolizând sinuciderea, cei ce-și iau viața sunt văzuți ca fiind sub stăpânirea diavolului, și, de altfel, catolicii văd în deznădejde, în suicid, în duel, păcate mortale. Teologii protestanți adoptă același mod de a privi sinuciderea. Luther afirma că sinuciderea este un omor comis nemijlocit de diavol asupra omului, calvinii nu îl consideră pe sinucigaș creștin, și merg chiar mai departe, afirmând că cel ce se sinucide nu poate fi considerat om. Legile civile se înnăspresc în privința sinuciderii, trupurile sinucigașilor nu sunt înmormântate în cimitir, averea lor este confiscată, trupurile lor sunt spânzurate cu fața în jos sau sunt târâte cu fața în jos prin piețe. Medicina pune sinuciderea pe seama nebuniei sau a unei boli⁵, dorind să se scoată de sub incidența legii cazurile de sinucidere, iar o altă cauză descoperită de medici ar fi melancolia, ea fiind numită: „o nebunie fără febră ori furie, însoțită de teamă și de tristețe.”⁶ La fel ca și în alte secole, aristocrații sunt scoși de sub incidența legii, averile lor nu sunt confiscate, iar procesele pentru confiscarea averii nu sunt sesizate în registrele vremii, semn că ele nici nu au existat de fapt.

În 1600 Shakespeare scrie „Hamlet”, probabil cel mai cunoscut text din literatura mondială. Se poate ca în spatele lui Hamlet să se ascundă frământările lui Shakespeare care se întrebă prin intermediul personajului: „A fi sau a nu fi?, Aceasta e-ntrebarea.”, întrebarea lui Hamlet fiind, de fapt, întrebarea care marchează gândirea și preocupările societății engleze în perioada anilor 1680-1720, deoarece sinuciderea este prezentă, ca temă atât în literatură, cât și în piesele de teatru. Dintre cunoscuții oameni de cultură care abordează problematica suicidului în această epocă amintim: Montaigne, Charron, Bacon, John Donne, iar pentru Descartes, sinuciderea nu era văzută ca o problemă morală, ci una de rațiune, a te sinucide înseamnă să comiți o eroare, nu un păcat, ceea ce, evident, exclude orice pedeapsă, deoarece cel care comite o eroare se pedepsește singur.⁷

Tot în secolul al XVII-lea, apare pentru prima dată termenul de suicid în opera lui Thomas Browne, „Religio medici”, în care autorul dorea să facă o distincție între *self-killing-ul* creștin și latinescul *suicidium-ul* folosit de Cato. Acest cuvânt provenit din limba latină este construit din două cuvinte *sui* (de sine) și *caede* (omor), și începând de acum, acest cuvânt este folosit în toate domeniile științifice chiar și în teologie.

⁵ *Ibidem*, p.150;

⁶ *Ibidem*;

⁷ *Ibidem*, p. 173;

Numărul sinuciderilor se înmulțește spre sfârșitul secolului în toată Europa, cu precădere în Anglia. În 1696 regina Angliei afirma că sinuciderile sunt frecvente printre englezi, în fiecare zi pe care a petrecut-o în această țară a auzit despre sinuciderea unui bărbat sau femeie, și tot ea afirma că credința este atât de stinsă în această țară încât nu găsim nici măcar un singur tânăr care să nu dorească să devină ateu.⁸ În lupta împotriva sinuciderii, teologii împrumută argumente filosofice pentru a diminua sau pentru a combate sinuciderea care era promovată, fie prin literatură, fie prin filosofie sau teatru.

Voltaire vorbește destul de des în operele sale despre sinucidere, căutând mai degrabă motivele care stau la baza acestui act. Sinuciderea îi stârnește curiozitatea mai mult, afirmând că temperamentul lui nu-l predispune spre o moarte voluntară, și, cu toate acestea, în momentele lui de cumpănă el afirma: „Doresc moartea”. Datorită viziunii sale asupra vieții el preferă de multe ori suferința decât sinuciderea: „mai bine să suferi decât să mori, iată deviza oamenilor.” Luptându-se cu slăbiciunile firii umane, cu capriciile societății (care de multe ori sunt cauze ale suicidului), Voltaire afirma că singurul remediu împotriva acestora este sarcasmul și ironia.

În secolul al XVIII-lea, odată cu noile idei filosofice, care promovau moartea, s-au înmulțit studiile despre moartea voluntară, sinuciderea fiind văzută ca un rezultat al unui demers rațional și coerent, ea impunându-se atunci când viața oferă mai multe suferințe decât împliniri. O astfel de moarte primește o alură aristocrată, impunându-se ca un act rafinat în înalta societate, dublat fiind de o argumentare filosofică. Pe lângă acest tip de suicid, în literatură se vorbește tot mai des despre sinuciderea din dragoste sau din cauza deznădejzii provocate de dragoste. În ciuda faptului că s-a scris destul de mult despre sinucidere, numărul celor ce și-au luat viața nu a crescut față de altă perioadă istorică.

În secolul al XIX-lea sinuciderea este abordată de diferite ramuri ale științei, ea apare ca temă de studiu în operele lui Schopenhauer, Kierkegaard, Hartman, etc. Sinuciderile celebre sunt prezente în toate domeniile (artă, filosofie, politică), iar dintre cele mai cunoscute sinucideri amintim: Vicent Van Gogh, Friedrich Nietzsche, generalul Pichegru etc. La începutul secolului al XX-lea Sigmund Freud studiază sinuciderea din perspectiva psihanalizei, afirmând că sinuciderea este o întoarcere a agresivității împotriva eului, iar dacă agresivitatea acumulată de om, datorită condițiilor sociale, nu se exteriorizează către cauza care a determinat apariția sa, această agresivitate se răsfrânge asupra eului propriu.⁹

Sinuciderea adolescenților din perspectiva psihologiei

Moartea unui tânăr este văzută totdeauna ca o tragedie, iar dacă această moarte este cauzată de o sinucidere, moartea adolescentului devine șocantă

⁸ *Ibidem*, p.197;

⁹ *Ibidem*, p.337;

pentru întreaga societate. Moartea unui adolescent are repercusiuni în primul rând asupra familiei din care provine adolescentul, apoi asupra cercului de prieteni.

Sinuciderea unui tânăr rămâne un gest scandalos pentru întreaga societate, fiindcă acest gest pune în discuție bazele întregii societăți, denunțând carențele ei. Actul sinucigaș desemnează ca vinovat atât persoana care suportă acest act, cât și anturajul celui ce îl comite, dar și societatea în care trăiește.

Definiția sinuciderii. Dar ce este sinuciderea? „Suicidul este voința și/sau dorința conștientă și deliberată de a-și provoca moartea, iar tentativa de suicid caracterizează eșecul unui suicid, oricare ar fi cauza acestui eșec”¹⁰. O tentativă de suicid este catalogată ca fiind gravă dacă îndeplinește anumite condiții cum ar fi: tentativa de suicid a dus la o spitalizare mai lungă de 24 de ore, este necesară o intervenție chirurgicală sub anestezie generală, administrarea unui tratament mai mult decât o spălătura gastrică etc.

Numărul deceselor, în rândul adolescenților, a crescut într-un mod alarmant în ultimele trei decenii. În Franța ele reprezintă a doua cauză de deces, după accidente de mașină, în Statele Unite numărul sinuciderilor s-a triplat în ultimii 40 de ani, în rândul adolescenților, dar, spre deosebire de Franța, sinuciderea în rândul adolescenților este a treia cauză de deces.¹¹ În Franța, în fiecare an, aproximativ 1000 de tineri sfârșesc prin suicid, mortalitatea este de 9,1 la 100.000 între 15 și 19 ani și de 25 la 100.000 între 20 și 24 de ani, astfel între 15 și 24 de ani avem o mortalitate medie de 7.7 la 100.000.¹² Este cunoscut faptul că numărul tentativelor de suicid este mai mare în rândul fetelor, dar numărul sinuciderilor este mai mare în rândul băieților decât în rândul fetelor, astfel raportul de sexe este de 3 băieți la o fată sau chiar 4 băieți la o fată, după unele statistici. Psihologii realizează așa-numita „autopsie psihologică”, prin intermediul căreia se încearcă găsirea cauzelor și a altor date importante, care au stat la baza actului suicidal. Prin această metodă, psihologii englezi au examinat 53 de sinucideri și au descoperit că 94% prezentau tulburări mintale, dintre care 51% erau depresivi, 26% alcoolici și 21 % cu tulburări de adaptare, deci un sinucigaș din trei prezenta o patologie a personalității.

Numărul sinuciderilor variază în funcție de etnia din care fac parte. Adolescenții albi prezintă o probabilitate mai mare de a se sinucide decât adolescenții negri sau hispanici, în rândul adolescenților albi suicidul fiind a doua cauză de deces, pe când, în cazul adolescenților negri și hispanici, sinuciderea reprezintă a treia cauză de deces, dar în ultimul timp, numărul sinuciderilor în rândul adolescenților negri s-a dublat.

Un număr destul de mare de sinucideri s-a înregistrat în rândul adolescenților homosexuali. Spre deosebire de alte minorități, homosexualii au în mai mare

¹⁰ Daniel Marcelli, Alain Braconnier, *op.cit.*, p.324;

¹¹ Gerald R. Adams, Michael D. Berzonsky, *op.cit.*, p.608;

¹² Daniel Marcelli, Alain Braconnier, *op.cit.* p.325;

măsură, gânduri cu privire la moarte(47%), au idei suicidale (55,3%), și mai multe tentative de suicid(14,7%) decât gemenii lor heterosexuali¹³, iar acest studiu s-a realizat asupra unor gemeni monoziagoți dintre care unul era homosexual, iar celălalt heterosexual. Acest fapt se poate explica prin depresiile existențiale care macină aceste categorii de oameni, dar și datorită atitudinilor homofobe din partea societății.

Într-un sondaj realizat în Stalele Unite ale Americii s-a descoperit că 58% dintre medicii legiști au estimat că rata reală a sinuciderilor în rândul tinerilor este, probabil, de două ori mai mare decât cea raportată, deoarece medicii, de multe ori, declară că moartea a fost accidentală, făcând acest lucru pentru a cruța familia celui ce s-a sinucis, de stigmatul sinuciderii. De exemplu, este aproape imposibil de determinat cauza exactă a morții unor tineri care au sfârșit în accidente de mașină, multe dintre acestea putând fi sinucideri.

Modalități de sinucidere în adolescență. Cel mai frecvent mod de suicid este absorbția orală de medicamente (aceasta este utilizată în 80-85% din cazuri), iar adolescențele recurg cel mai frecvent la acest mijloc de suicid. Cel mai utilizat medicament este paracetamolul, probabil datorită accesului facil la acest medicament, iar în Franța poliția a limitat accesul și la acest medicament, eliberându-se medicamente în doze care nu depășesc limita de toxicitate. O altă categorie de medicamente utilizate în tentativele de suicid sunt antidepressivile, adolescenții folosesc aceste medicamente pe care medicii le-au prescris pentru tratarea depresiei, dar, datorită numărului foarte mare de adolescenți care s-au sinucis, medicii prescriu aceste medicamente după mai multe întâlniri cu pacientul.¹⁴

Absorbția orală de substanțe toxice (insecticide, detergenți, acizi etc) este destul de rară, iar în cazul drogurilor, de multe ori, este destul de dificil să delimităm o sinucidere, de o supradoză accidentală. O altă modalitate de suicid este tăierea venelor de la încheietură, iar această modalitate poate fi încadrată și în categoria automutilărilor. Dintre modalitățile violente de suicid amintim: spânzurarea, aruncarea în fața unei mașini, tren etc, aruncarea de la etaj, intoxicarea cu monoxid de carbon, înecul, împușcarea etc. De obicei aceste metode sunt folosite de băieți și au o „eficacitate” destul de mare, este de 8 ori mai probabil să cauzeze moartea decât metoda cel mai des utilizată de fete(supradoza). În Statele Unite ale Americii 65% dintre victimele de sex masculin ale sinuciderilor au utilizat arme de foc, pe când, dintre fete, doar 47% au folosit aceeași metodă.¹⁵

Anumite expuneri la risc au o psihopatologie apropiată și pot fi calificate drept echivalente suicidale. Unele comportamente cu risc pot fi însoțite de

¹³ Daniel Marcelli, Elise Berthaut, *op.cit.*, p.221;

¹⁴ *Ibidem*, p.200;

¹⁵ Gerald R. Adams, Michael D. Berzonsky, *op.cit.*, p.611;

dorința de a muri sau cel puțin de idei în legătură cu moartea, și de multe ori, persoanele care se expun unor asemenea riscuri prezintă stări depresive.

Sindromul presuicidal. De multe ori în săptămânile dinaintea unui act suicidal, adolescentul apelează o dată sau de mai multe ori la medicul de familie pentru un consult, acuzând stări de rău, insomnii, stări depresive etc., uneori amintește de ideile de suicid alteleori nu, și, de fapt, se constată o somatizare a acestor stări depresive. Medicamentul care este prescris de medic este folosit de multe ori în tentativa de suicid. Pe lângă aceste simptome, adolescentul, în perioada presuicidală, prezintă un dezinteres față de școală, iar acest fapt se reliefează în rezultatele școlare scăzute, și de multe ori frecvența la școală este foarte mică. În zilele sau orele dinaintea tentativei de suicid se observă o creștere a angoasei, adolescentul ajunge la constatarea că „nu mai rezistă”, „la ce bun cu lumea asta” etc., iar tensiunea acumulată este direcționată spre propriul trup.

Printr-un simplu dialog, medicul își poate da seama de intențiile sinucigașe ale adolescentului, putând lua anumite măsuri de precauție, cum ar fi: o medicamentatie specifică și adaptată, internarea într-un spital specializat, crearea unei conexiuni cu un psiholog etc. Acest dialog îl poate întreține și un prieten sau o persoană față de care adolescentul se deschide.

Factorii favorizanți. *Factorii familiali* sunt printre cei mai importanți factori care declanșează o tentativă de suicid. S-a constatat că majoritatea adolescenților care au avut tentative de suicid sau care s-au sinucis au provenit din familii destrămate, iar riscul apariției unei tentative de suicid este de două ori mai mare în cazul în care adolescentul locuiește cu un singur părinte, în cazurile studiate de psihologi constatându-se absența frecventă a tatălui din mediul familial în cazul adolescenților cu tentative de suicid. O treime dintre adolescenții spitalizați pentru tentativă de suicid avea un părinte sau ambii părinți spitalizați într-un spital de psihiatrie sau părinții erau alcoolici (în special tatăl). Prezența unei mame depresive în viața unui adolescent poate declanșa idei suicidale în mintea acestuia, de obicei în cazul fratelui mai mare. Daniel Marcelli, un cunoscut psihiatru francez, a sintetizat principalele motivații folosite pentru a explica gradul mai mare de risc suicidal pe care îl prezintă un adolescent cu un părinte depresiv:

lipsa unei susțineri în cadrul familiei, lipsa unei disponibilități afective a părintelui deprimat, atunci când tânărul este confruntat cu un eveniment negativ;

climatul familial marcat de tensiuni și conflicte;

existența unor cazuri de suicid în familie;

existența unei vulnerabilități biologice în familie;¹⁶

¹⁶ Daniel Marcelli, Elise Berthaut, *op.cit.* p. 216;

Alte cauze familiale ale apariției unei tentative de suicid în adolescență pot fi: existența unor situații incestuoase, care au lăsat urme profunde în sufletul adolescentului, prezența violenței în familie, adolescentul poate fi victimă a acestor violențe sau poate a asistat la o bătaie între părinți sau la o bătaie a unui frate de către un părinte.

Lipsa unui părinte (deces, plecarea în altă localitate sau țară, divorț etc) se poate transforma într-un factor de risc în apariția unei tentative de suicid, atunci când între acel părinte și adolescent există o relație de dependență, iar părintele este văzut ca un punct de sprijin. Această percepție este firească în perioada copilăriei, dar dacă ea se continuă și în adolescență, devine anormală.

Factorii sociali. S-a observat o frecvență a sinuciderilor în cadrul familiilor care își schimbă domiciliul des sau în cazul în care un membru al familiei pleacă la muncă în altă țară. Sinuciderile sunt cauzate și de schimbarea repetată a școlii, de pierderea unui grup de prieteni, îmbolnăvirea unui membru al familiei, șomajul, pensionarea unui membru al familiei etc.

Factorii individuali. Adolescenții care au avut cel puțin o tentativă de suicid, au prezentat mai multe probleme de sănătate cum ar fi: oboseală, dureri de cap, coșmaruri, boli cronice (astm, insuficiență renală sau cardiacă), iar pe lângă aceste probleme fiziologice, se pot observa și câteva probleme comportamentale (agresivitate, furt etc), consumarea de produse (droguri, alcool, țigări, medicamente etc.). Se pot constata două caracteristici individuale foarte importante:

- eșecul școlar; de multe ori, datorită problemelor comportamentale și familiale, adolescenții renunță la școală, și acest fapt predispune adolescenții spre depresie și, indirect, spre tentative de suicid. Angajarea într-un serviciu, de multe ori oglindește eșecul existențial al adolescentului, iar acest lucru nu face altceva decât să declanșeze o angoasă care îl poate conduce pe adolescent spre o tentativă de suicid. Repetarea unei clase sau abandonul școlar este întâlnită mai des la băieți decât la fete.

- în adolescență apar primele îndrăgostiri, adolescenții se rup de mediul familial, trec prin travaliul de maturizare, ceea ce poate cauza neînțelegeri atât cu membrii familiei, cât și cu grupul de prieteni. De multe ori, eșecul unei relații de dragoste dintre doi adolescenți, poate fi considerat un factor de risc în apariția unei tentative de suicid.¹⁷

Relația dintre suicid și depresie. Numărul depresiilor s-a dublat în ultimul secol. Dacă în urmă cu câțiva ani nu se vorbea de depresie în rândul adolescenților, acum constatăm că depresia este de cele mai multe ori cauza tentativelor de suicid. La începutul anilor 90 s-au realizat două studii, unul asupra a 53 de cazuri și celălalt asupra a 160 de cazuri de sinucideri reușite, subiecții având vârsta sub 20 de ani. Folosindu-se de metoda „autopsiei psihologice”,

¹⁷ Maggie Helen, *Despre sinucidere*, Editura Antet, București, 2007, p.44;

psihologii au descoperit că 94% dintre subiecții primului studiu sufereau de o tulburare mintală și 91% din al doilea studiu, iar printre aceste tulburări depresia ocupa primul loc, 51% în primul studiu, 46% prezentând tulburări de conduită. S-a constatat că, cu cât depresia era mai gravă, cu atât adolescenții foloseau mijloace mai eficiente și erau mai hotărâți să se sinucidă.¹⁸

Un alt studiu efectuat asupra a 54 de adolescenți deprimați și spitalizați, a evidențiat faptul că 25 dintre ei, adică 46% au avut o tentativă de suicid, (13(24%) adolescenți au avut o singură tentativă de suicid, iar 12 (22%) au avut două sau mai multe tentative de suicid). Este cunoscut faptul că adolescentele depresive sunt mai numeroase decât subiecții masculini, unele adolescente dezvoltă un episod depresiv major, iar aproximativ 70% dintre adolescenții cu un episod depresiv major vor avea o tentativă de suicid în următorii trei ani, statisticile spunând că 85% dintre adolescenții afectați de o depresie severă au idei suicidare, iar 32% dintre ei vor avea o tentativă de suicid pe parcursul vieții.¹⁹ De multe ori depresia nu este tratată în adolescență și se continuă la vârsta adultă, fiind însoțită de riscul suicidar, astfel adulții deprimați care au moștenit o depresie din adolescență prezentând un risc mai mare de a avea o tentativă de suicid la maturitate.

Adolescentul își pune întrebări în legătură cu moartea, în general, cu moartea părinților, a prietenilor etc. Aceste întrebări sunt firești și naturale pentru un adolescent, dar atunci când adolescentul își exprimă dorința de a muri sau are idei suicidare, putem vorbi de angajarea adolescentului într-un proces patologic. Psihologii au diferențiat aceste idei și gânduri în:

gânduri cu privire la moarte- adolescentul cu astfel de gânduri afirmă de multe ori: „la ce bun cu viața asta dacă o să murim cândva”, „mai bine aș muri decât să trăiesc așa” etc.;

ideile de suicid- este vorba de gânduri care exprimă dorința clară de a muri și de a se omorî;

intențiile suicidare-subiectul de gândește la modalitatea prin care își poate lua viața, absorbția unor medicamente, spânzurarea, folosirea unei arme de foc, înecul, etc.;

proiectele suicidare-subiectul își pregătește gestul sinucigaș, procurând medicamentele necesare, cumpărarea unei frânghi, alegerea locului unde va avea loc sinuciderea, elaborarea unei scrisori de adio etc.;²⁰

Existența unui proiect de sinucidere asociat cu idei suicidare crește și mai mult posibilitatea ca adolescentul să treacă la faptă, iar fapta se poate realiza în câteva zile. Dacă adolescentul are un proiect, dar nu are idei suicidare, tentativele de suicid apar, de obicei, după un an.²¹

¹⁸ Daniel Marcelli, Alain Braconnier, *op.cit.*, p.211;

¹⁹ Daniel Marcelli, Elise Berthaut, *op.cit.* p.212;

²⁰ Daniel Marcelli, Alain Braconnier, *op.cit.*, p.236;

²¹ *Ibidem*, p.337;

Unul dintre cei mai importanți factori de risc în apariția unei tentative de suicid este existența unei tentative de suicid anterioare, statisticile afirmând că o tentativă de suicid anterioară multiplică de 3 ori riscul de a avea din nou o tentativă de suicid în următorii ani. Într-un studiu realizat asupra unui grup de 58 de subiecți adolescenți (49 băieți și 9 fete) care s-au sinucis, s-a constatat că 66% dintre fetele și 27% dintre băieții care s-au sinucis aveau antecedente.²²

Sunt cunoscute unele cazuri de adolescenți care au la activ zece tentative de suicid sau chiar mai multe, folosind aceeași modalitate. Acești adolescenți se folosesc de tentativele de suicid pentru a crea o presiune asupra familiei, asupra grupului de prieteni, pentru a obține ceea ce doresc, amenințând cu recidiva, pentru a se elibera de unele tensiuni etc. Datorită repetiției, tentativele de suicid sfârșesc prin a provoca oboseala, plictisul și chiar indiferența familiei, prietenilor sau a medicilor.

Sindromul postsuicidar sau pseudovindecare. În primele zile după tentativa de suicid, după ce starea adolescentului s-a ameliorat, se poate observa o reducere a tensiunilor interioare, o diminuare a tensiunilor care au determinat tentativa de suicid. De multe ori adolescentul regretă gestul pe care l-a făcut și banalizează cauzele care l-au condus spre acest gest, ba, mai mult, refuză ajutorul medicilor și al familiei, considerându-l inutil, iar pe de altă parte părinții, din dorința de a-și proteja copilul, îl încurajează în acest sens. Deși la externarea din spital situația psihică părea promițătoare, adolescentul se întoarce în mediul care a contribuit la declanșarea tentativei de suicid, iar acest mediu, împreună cu alți factori, poate declanșa o recidivă.

Părinții în astfel de situații sunt cuprinși de sentimente contradictorii, uimire, culpabilitate, tristețe sau chiar indiferență și majoritatea dintre ei încearcă să le ofere în aceste momente ceea ce nu le-a oferit pe parcursul vieții. Această dragoste părintească devine în scurt timp sufocantă pentru adolescent și, nu de puține ori, asistăm la o recidivă.

Semnificația psihologică a sinuciderii. Întâlnim mai multe sensuri posibile ale sinuciderii în adolescență, dintre care amintim:

Fuga- dorința de a scăpa de o anumită situație, chiar cu ajutorul unui suicid;

Doliul- întâlnim adolescenți care, după moartea unui membru al familiei sau a unui prieten, intră într-o stare de melancolie, petrece ore întregi în propria cameră, uitându-se fix la un obiect, gândindu-se la moartea celui drag și, nu de puține ori, la propria moarte. Dacă persoana care a murit ocupă un loc central în viața adolescentului, acesta din urmă, de multe ori, consideră că propria viață nu-și mai are sensul fără acea persoană;²³

²² Daniel Marcelli, Elise Berthaut, *op.cit.* p.229;

²³ Emil Durkheim, *op.cit.* p. 28;

Pedeapsa- de multe ori adolescenții își iau viața pentru a ispăși o anumită pedeapsă pentru o oarecare faptă făcută;

Răzbunarea- adolescenții atentează la propria viață pentru a stârni remușcări celor apropiați sau unei anumite persoane, iar această situație o întâlnim în cazul sinuciderilor „romantice”;

Cererea și șantajul- o anumită categorie de oameni își amenință familia și uneori chiar realizează o tentativă de suicid, pentru a-și șantaja familia sau pentru a obține ceva;

Sacrificiul- anumite grupări sectare adoptă sinuciderea pentru a trece într-o altă existență sau pentru a se elibera de suferințele acestei existențe pământești;

Crima- faptul de a atenta la propria viață, antrenând și moartea unei persoane vizate;

Problema morții în adolescență. Odată cu sfârșitul copilăriei, tinerii își pun tot mai multe întrebări legate de moarte, observă moartea unor persoane cunoscute, uneori moartea unui părinte sau frate, sau posibila moarte a acestora și toate acestea îl problematizează și îl determină să se gândească la propria moarte. Întrebările existențiale legate de moarte, de sensul vieții și mai ales de efemeritatea ființei umane sunt nelipsite din jurnalele adolescenților.

Din dorința de a brava, adolescenții adoptă unele comportamente sau se implică în unele acțiuni care sunt la un pas de moarte, de exemplu raliuri, sporturi extreme, iar în acest sens psihiatrul francez Daniel Marcelli afirma: „în societățile tradiționale ritualurile de inițiere comportă adesea o acțiune riscantă, pe care tinerii trebuie să o înfrunte pentru a trece în categoria de vârstă a adulților. Aceste ritualuri, tocmai pentru că au o valoare de inițiere recunoscută de corpul social, nu se mai repetă. În schimb, acțiunile riscante ale adolescenților din societățile noastre, fiind golite de orice valoare inițiativă recunoscută cultural, conduc adesea la repetiții și escalade ce fac uneori aleatorie distincția dintre gest riscant și conduită suicidară”²⁴

În ultimul deceniu au apărut mai multe culturi ale adolescenților emo, dark, punk, sectele sataniste în care moartea primește un chip emblematic de care tinerii se agață uneori, ei afirmând de multe ori că nimeni nu le-a cerut părerea dacă vor să se nască, în schimb fiecare poate să-și hotărască sfârșitul propriei vieți.

Semnificația psihopatologică a actului suicidar în adolescență are două dimensiuni:

dimensiunea depresivă, despre care am vorbit mai sus;

dimensiunea impulsivă. Multe tentative de suicid prezintă o dimensiune impulsivă, lipsită de logică, cei ce au supraviețuit tentativei de suicid de multe

²⁴ Daniel Marcelli, Alain Braconnier, *op.cit.*, p. 342;

ori au afirmat că înainte cu o oră nu știau că vor apela la un asemenea gest, iar o ceartă cu părinții, cu prietena (prietenu) este suficientă pentru a trece la act.

Datorită acestei impulsivități, intenționalitatea suicidară a fost deseori pusă sub semnul întrebării, la adolescenți. În toate cazurile de suicid, corpul este luat drept țintă a propriei violențe, dar în cazurile în care impulsivitatea este crescută, se conturează mult mai clar dorința de a agresa propriul trup. Trupul în adolescență are un rol important, fiindcă adolescentul trece prin perioade de schimbare profunde, în care încearcă să-și găsească propria personalitate, iar pe parcursul acestora trupul rămâne un reper fix pentru o personalitate care este în schimbare, în care imaginea de sine se schimbă odată cu curente mondiale. Adolescentul în momente de impulsivitate își revărsă propria violență asupra celei mai intime proprietăți, corpul. Acest mod de a-și ataca propriul trup este specific adolescenței, fiind în strânsă legătură cu pubertatea, iar la alte vârste nu întâlnim acest mod de atac asupra propriului trup. Mai există o altă explicație a acestei impulsivități, diferită de cea menționată mai sus, care susține că impulsivitatea (experiorizată prin tentative de suicid) adolescentului asupra propriului corp se traduce prin dorința de a reduce la tăcere transformările pubertare, care sunt văzute ca o amenințare sau ca o primejdie insuportabilă. Această hotărâre pe moment de a se sinucide poate să fie luată sub influența demonică, deoarece, nu de puține ori, tinerii care au făcut parte dintr-o sectă satanistă sau care promovează sinuciderea ca pe o cale de eliberare, înainte de a se sinucide au auzit voci sau au văzut persoane care îi îndemna să se arunce de la etaj sau să apeleze la alte modalități pentru a-și lua viața.

Un procent destul de însemnat îl ocupă sinuciderea prin care adolescenții doresc să tragă un semnal de alarmă, căci printr-o tentativă de suicid de multe ori adolescentul dorește să își semnalizeze prezența în mediul în care trăiește. Părinții fiind prinși cu sevicul, cu problemele familiale etc. își neglijează copilul, ori favorizează un alt frate, de obicei unul mai mic decât cel care are tentativa de suicid. În perioada presuicidară adolescentul, de obicei, se lovește de evenimente pe care nu le poate controla, mintea lui este invadată de o serie de evenimente cărora nu le poate răspunde, în fața acestora efortul lui este perceput ca fiind inutil, iar speranța scade, căzând în deznădejde.

Sinuciderea din perspectiva creștină

Îngrijorător pentru secolul al XX-lea este înmulțirea sinuciderilor în rândul tinerilor, caracteristică rar întâlnită în alt secol sau altă civilizație, sinuciderea putând fi înțeleasă ca: „curmarea conștientă și voluntară, directă și arbitrară a propriei vieți trupesti, fie prin întrebuițarea unor mijloace ucigătoare, fie prin neîmplinirea unor acțiuni, care sunt imperios necesare pentru susținerea vieții”²⁵. Ceea ce caracterizează secolul al XX-lea, este cultura nihilistă, am

²⁵ Dr. Irineu Pop Bistrițeanu, *Curs de bioetică*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p.118;

putea-o numi civilizația fără nici un alt orizont decât neantul. În această lume fără nici un orizont, depresia, angoasa și toate cele ce declanșează o tentativă de suicid sunt prezente în viața tinerilor, iar pe lângă această problemă, mai putem aminti și alte probleme tipice secolului al XX-lea, care pot declanșa o sinucidere în rândul adolescenților: absența tatălui, în cazul familiilor divorțate, absență care declanșează o serie de complexe atât pentru fete, cât și pentru băieți, nesiguranța în legătură cu propria identitate. Melancolia în rândul tinerilor, spunea Olivier Clement, este cauzată de prea multă energie nefolosită.²⁶

Majoritatea sinuciderilor sau tentativele de suicid nu sunt planificate, mulți adolescenți spuneau că înainte cu o oră nu aveau intenția de a se sinucide. De cele mai multe ori omul devine prizonierul unei clipe obsesive, este o clipă care cuprinde întreaga amploare a timpului, de fapt este glasul veșnic al iadului care oferă iluzia înveșnicirii acelei clipe, omul uitând că se află în timp, iar cel care se sinucide pentru că nu mai suportă să trăiască închis în sine, în propria noapte, în realitate nu face decât să se închidă și mai mult în acea opacitate. De fapt aceste clipe exprimă dorința omului de a trăi, omul nu vrea să moară, să dispară, el caută Viața, dar în același timp dorește să distrugă acea clipă, prin gestul său omul dorește să se salveze din întunericul acelei clipe, uitând faptul că va rămâne în veșnicie în starea din momentul morții sale. Paul Ludwing Landsberg afirma că: „actul sinuciderii nu exprimă deznădejdea, ci nădejdea poate nebunească și deviantă, care se adresează marii regiuni necunoscute de dincolo de moarte, aș îndrăzni paradoxul: omul se omoară adesea pentru că nu poate și nu vrea să deznădăjduiască”²⁷

În lipsa unui principiu absolut, a unei Persoane Absolute, adolescentul contemporan tinde să idolatrizeze altceva, fie o persoană, fie un obiect, fie un hobby, iar în momentul în care acea persoană sau acel obiect dispare din viața adolescentului, viața devine fără rost, de exemplu sinuciderile celor ce sunt părăsiți de partenerii lor, și în momentul în care aștepți absolutul de la orice nu este absolut, se ajunge până la urmă la o formă sau alta de moarte²⁸.

Principalele cauze ale sinuciderii sunt: lipsa de sens și narcisismul. Despre lipsa de sens am vorbit mai sus, spunând că în lipsa unei Persoane Absolute în viața adolescenților totul poate lua un sens greșit cu consecințe tragice pentru om. Narcisismul este o altă cauză a tentativelor de suicid. Omul, scria Montherland, dovedește două lucruri cu sinuciderea sa: curaj și stăpânire, și ne putem întreba dacă este oare vorba cu adevărat de o stăpânire reală de sine sau este vorba despre o posedare de către forțele diabolice²⁹, cunoscut fiind

²⁶ Olivier Clement, *op.cit.*, p.116;

²⁷ Paul Ludwing Landsber, *Eseu despre experiența morții*, Editura Humanitas, București, 2006, p. 128;

²⁸ Olivier Clement, *op.cit.*, p. 116;

²⁹ *Ibidem*, p. 117;

cazul lui Kirilov din „Demonii” a lui Dostoievski, care prin sinucidere dorea să devină Dumnezeu.

În Sfânta Scriptură apar mai multe sinucideri, în Vechiul Testament întâlnim cinci sinucideri, cea a lui Abimelec, (Jud. 9,54), Saul și purtătorul său de arme (1 Sam 31, 4), Ahitofel (II Sam, 17, 23), și Zimri (I Regi 16, 18), iar în Noul Testament găsim sinuciderea lui Iuda Iscarioteanul, iar în cele ce urmează voi insista asupra sinuciderii lui Iuda, pentru că este exemplar și reliefant pentru adolescenții care s-au sinucis sau pentru cei care au avut tentative de suicid. Înainte de a se sinucide, Iuda l-a trădat pe Mântuitorul, ceea ce a condus spre moartea Mântuitorului. Imediat după cădere, Iuda intră în întuneric, în lipsă de sens care e cauzată de o prezență demonică, întunericul, însingurarea duse la extrem fiind totuna cu infernul. Aceste stări sunt opuse stării de comuniune cu Dumnezeu care se caracterizează prin lumină, bucurie, comuniune etc. Putem observa că starea de întuneric, de lipsă de sens a lui Iuda se datorează ruperii comuniunii cu Dumnezeu și nu trebuie să uităm faptul că Hristos la Cina cea de Taină l-a chemat pe Iuda la o maximă comuniune cu El, prin oferirea Trupului și Sângelui Său. Am putea spune că originea oricărei sinucideri stă în ruperea comuniunii cu Dumnezeu, și la fel se întâmplă și cu depresiile care, de cele mai multe ori, determină aceste sinucideri, cele mai multe depresii fiind, de fapt, de ordin existențial. Iuda este chemat de Mântuitorul la comuniune și cu toate că avea în minte trădarea lui Hristos, Iuda se împărtașește, unindu-se nu cu Hristos, ci cu cel rău. Cuprins de satana, Iuda nu mai poate să rămână în cercul Apostolilor, ci iese în noapte, noaptea fiind conform stării lui sufletești, exprimând totodată părtașia cu diavolul, de aceea poate nu este întâmplător faptul că majoritatea sinuciderilor se petrec noaptea. În grădina Ghetsimani Iuda este chemat din nou de Hristos, întrebându-l: „prietene, de ce ai venit?”, iar după scurt timp conștiința lui Iuda spune: „am vândut sânge nevinovat”. Iuda nu urmează calea lui Petru care s-a reîntors la Hristos prin pocăință, ci preferă să renunțe la viață.³⁰

Sinuciderea intră în contradicție cu porunca Decalogului: „Să nu ucizi”. Dacă uciderea vizează dispariția vieții efemere, sinuciderea vizează dispariția vieții veșnice, iar pe de altă parte, sinuciderea este trădarea unui destin spiritual, opunerea față de providența divină și chiar negarea ei. Sinuciderea este, de multe ori, asociată cu alcoolismul, alcoolismul fiind prezent cu precădere în rândul bărbaților, iar înaintarea în vârstă, de multe ori, este însoțită de creșterea consumului de alcool și totodată, se observă o creștere a numărului de sinucideri.³¹

Biserica Ortodoxă încă din primele secole a condamnat sinuciderea, ca fiind un păcat de moarte. Patriarhul Timotei al Alexandriei a afirmat că dacă nu se

³⁰ Pr. Vasile Vlad, *Curs de Teologie Morală*, p. 86;

³¹ *Ibidem*, p.87;

poate dovedi clar că cel ce s-a sinucis era cu adevărat ieșit din minți, să nu se săvârșească nici o slujbă pentru pomenirea sa. Nomocanonul 178 pronunță o interdicție similară cu cele spuse de patriarhul Timotei al Alexandriei. Velikii Trebnic apelează la aceeași autoritate: „dacă cineva își ia propria viață viața, să nu se cânte nimic pentru el, nici să fie pomenit, doar dacă acesta era nebun” .

Constatăm ca în ultima vreme tot mai multe cazuri de sinucideri sunt catalogate ca fiind săvârșite sub impulsul unei boli psihice pentru ca să li se săvârșească slujba completă a înmormântării. Dar ce înțelegem prin nebunie? De fapt acest cuvânt este destul de vag și înșelător, cărțile de specialitate psihiatrice nu insistă foarte mult asupra acestui termen.³² Mai mulți psihologi au afirmat că orice sinucigaș este de fapt bolnav psihic, dar Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică au afirmat că majoritatea persoanelor care se sinucid o fac prin liberă alegere, cu excepția cazurilor bolnavilor psihici.

Teologul și bioeticianul John Break, referindu-se la aceste descoperiri ale științei, referitoare la motivele sinuciderii, a spus: „această listă ar putea fi extinsă, o spun nu pentru a nega că sinuciderea rațională există, nici pentru a slăbi verdictul Bisericii, puternic și binevenit din punct de vedere moral, împotriva acestor sinucideri. O fac mai degrabă ca fundament al unei chemări: ca noi să reconsiderăm criteriile după care judecăm în cazurile de sinucidere, să luăm în calcul factorii psihologici și neurochimici ce ar putea fi în spatele alegerii pentru autodistrugere. Nu mai este suficient să întrebăm despre o victimă dacă „era nebună”. Întrebarea nu are sens pentru noi astăzi, date fiind progresele făcute recent în domeniul științelor medicale.”³³ Tot el afirmă că voința omului este afectată de păcat și în consecință este slăbită destul de mult, neavând putere să treacă peste obstacolele impuse de boală, și apoi nu știm dacă cel care s-a sinucis nu s-a pocăit în ultima clipă. De multe ori aceste persoane, cele care au avut o tentativă de suicid sunt etichetate de societate, iar suicidul devine un act „căruia îi cunoaștem victimele, dar îi ignorăm autorii.”³⁴

Pr. John Breck, luând în vedere descoperirile științifice ale lumii contemporane, propune: „convingerea mea e că ambiguitățile ce stau în jurul sinuciderii, complexe problemele înseși, împreună cu incertitudinile care rămân inevitabil în privința stării psihologice a victimei, justifică cel puțin principiul: când ești în dubiu, fă slujbe de înmormântare și pomenire... a-i refuza unei victime a sinuciderii convenita înmormântare bisericească înseamnă a face o judecată asupra acelei persoane pe care doar Dumnezeu o poate săvârși cu adevărat, n-ar trebui ca răspunsul nostru la un astfel de act să fie mai bine a plânge cu cei ce plâng, atât pe cel mort cât și pe cei iubiți ai săi.”³⁵

³² Dicționar de psihiatrie La Rousse, Editura Universul Enciclopedic, 1993, București, p. 308;

³³ *Ibidem*, p. 342;

³⁴ Dr. Mircea Gelu Buta, *Medicii și Biserica*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 201;

³⁵ Pr. prof. John Break, *op.cit.*, p. 345;

Rugăciunea pentru cei ce s-au sinucis, făcută într-un context personal, este o propunere pe care o facem lui Dumnezeu, noi propunem și El dispune. La fel ca și rugăciunea pe care a făcut-o Hristos în grădina Ghetsimani, putem să ne rugăm pentru salvarea aceluia suflet, dar în fond trebuie să acceptăm voia Lui Dumnezeu. Refuzul Bisericii de a săvârși slujba înmormântării, poate fi perceput ca un ultim canon pe care Biserica îl dă celui ce s-a sinucis, nu în sens de etichetare, de pedeapsă, ci în sensul necinstirii, acel suflet nu mai este cinstit de Biserică asemenea celorlalte suflete care au murit firesc, deși Dumnezeu cunoaște suferința și sufletul fiecărui sinucigaș și El va chivernisi ceea ce crede că este drept pentru acel suflet.

Biserica a fost acuzată încă din trecut și pâna azi că ar fi încurajat sinuciderea mascată sub forma martiriului. Canoanele Bisericii timpurii arată că asemenea supoziții sunt false (Timotei al Alexandriei canonul 18), mărturisirea credinței, cu riscul de a fi omorât, nu însemna sinucidere, este de fapt o supunere de sine unei morți asemenea celei a lui Hristos, „martiriul poate fi înțeles doar în interiorul deplinătății Credinței care-și asumă Moartea lui Hristos. Martiriul nu este sinucidere, pentru că martiriul implică unirea altruistă cu Dătătorul vieții.”³⁶ Pășirea spre martiriu presupunea o credință fermă, discernământ și îndrumare duhovnicească.

Unele cazuri de suicid, Biserica nu le-a catalogat ca fiind păcate, de exemplu cazul fecioarelor care erau amenințate cu violarea sexuală. De exemplu Sfântul Ieronim a recunoscut că mersul spre o moarte sigură pentru a-și păstra castitatea nu este păcat, el argumenta, spunând că nu trebuie să ne provocăm moartea singuri, murind de mâinile noastre decât dacă ne este amenințată fecioria.³⁷ Este cunoscută viața unui frate pe nume Antonie, în care asistăm la un tentativă de suicid, alimentată de dorința de a se salva de la săvârșirea unui păcat. La un moment dat, fratele Antonie hrănea peștii din balta mănăstirii, moment în care se ivi o fată care, fiind copleșită de ispită, se aruncă în brațele fratelui Antonie. Acesta, văzându-se într-o asemenea situație, se aruncă în baltă pentru a nu păcătui cu fata respectivă, dar Dumnezeu, văzând credința fratelui, l-a ținut deasupra apei pentru a nu se îneca, fără a se uda, iar în acea clipă fratele simți o pace lăuntrică și o dulceață de negrăit, făcând să dispară orice gând trupesc din mintea lui. Aceste tentative de suicid nu sunt păcătoase, fiindcă ele urmăresc salvarea sănătății duhovnicești, ba mai mult ele sunt o expresie a iubirii față de Dumnezeu. Nu trebuie să cofundăm aceste cazuri care sunt rare în Tradiția Bisericii, cu cazurile de lepădare a Crucii, adică sinuciderile cauzate de evitarea purtării poverilor vieții, deoarece acestea exprimă, de fapt, lipsa încrederii în purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de fiecare om și aceste cazuri au fost catalogate tot timpul ca fiind sinucideri. „Dacă scopul vieții

³⁶ H. Tristan Engelhardt Jr., *Fundamentele Bioeticii Creștine*, Editura Deisis, Sibiu, 2005, p. 424;

³⁷ *Ibidem*, p. 426;

noastre e slujirea lui Dumnezeu, astfel încât martiriul primit de bunăvoie sau o moarte primită pentru evitarea pierderii castității e o dăruire de sine altruistă lui Dumnezeu, atunci distincția în ce privește moartea va fi între acele acte prin care ne întoarcem spre sine sau spre alții și cele prin care ne întoarcem ascetic întâi de toate spre Dumnezeu...sinuciderea e o formă de a întoarce spatele lui Dumnezeu, pe când moartea unui sfânt nu poate fi așa ceva.”³⁸

Bibliografie

- Dicționar de psihiatrie La Rouse, Editura Universul Enciclopedic, 1993, București;
- Adams, Gerald R., Michael D. Berzonsky, Psihologia Adolescenței, Editura Polirom, Iași, 2009;
- Buta, Dr. Mircea Gelu, Medicii și Biserica, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005;
- Breck, John, Darul sacru al vieții, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001;
- Clement, Olivier, Trupul Morții și al Slavei, Editura Christiana, București, 1996;
- Engelhardt Jr., H. Tristan, Fundamentele Bioeticii Creștine, Editura Deisis, Sibiu, 2005;
- Helen, Maggie, Despre sinucidere, Editura Antet, București, 2007;
- Landsber, Paul Ludwing, Eseu despre experiența morții, Editura Humanitas, București, 2006;
- Marcelli, Daniel, Elise Berthaut, Depresie și tentative de suicid la adolescenți, Editura Polirom, Iasi, 2007;
- Marcelli, Daniel, Alain Braconnier, Tratat de psihopatologia adolescenței, Editura Fundației Generația, 2006, București;
- Minois, Georges, Istoria sinuciderii. Societatea occidentală în fața morții, Editura Humanitas, București, 2002;
- Pop Bistrițeanu, Dr. Irineu, Curs de bioetică, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005;
- Vlad, Pr. Vasile, Curs de Teologie Morală.

³⁸ *Ibidem*, p. 427;